

# ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

## Maaien van waterkeringen, bermen, riet- en graslanden en ecologische zones

Dit ecologisch werkprotocol wordt toegepast bij het maaien van waterkeringen, bermen, riet- en (kruidenrijke) graslanden, ruigten en ecologische zones binnen het beheergebied van Hoogheemraadschap van Delfland waar op basis van bestaande verspreidingsgegevens beschermde soorten (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) en/of aandachtsoorten aanwezig zijn of verwacht kunnen worden.

Het vormt een onderdeel van de notitie 'Implementatie gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen; onderdeel soortbescherming bij bestendig beheer en onderhoud. Uitwerking bij Hoogheemraadschap van Delfland'. In deze notitie worden onder andere de inhoudelijke en procesmatige keuzes omschreven hoe wij bij ons waterschap omgaan met het toepassen van de gedragscode.

### Werkzaamheden die onder de gedragscode vallen

- Maaien van bermen
- Maaien van dijken en kaden
- Maaien van gazons
- Maaien van rietland
- Maaien van overige waterschapsterreinen (incl. ecologische zones)
- Onkruidbestrijding

### Uitvoeringsperioden

Hoogheemraadschap van Delfland werkt in het kader van het maaien van waterkeringen, bermen, riet- en (kruidenrijke) graslanden, ruigten en ecologische zones met verschillende uitvoeringsperioden. Deze perioden zijn gebaseerd op het zo optimaal mogelijk kunnen uitvoeren van een essentiële primaire taak van ons waterschap in het beheergebied, namelijk waterveiligheid. Dit in combinatie met de aanwezige flora en fauna. Daartoe wordt er gewerkt binnen de volgende uitvoeringsperioden:

|                       |                           |
|-----------------------|---------------------------|
| Uitvoeringsperiode 1: | 15 mei – 15 juli          |
| Uitvoeringsperiode 2  | 15 juli – 15 september    |
| Uitvoeringsperiode 3: | 15 september – 1 november |

Overige periodes: 15 maart – 15 mei en 1 november – 15 maart

Het merendeel van de watergangen en wateren wordt geschoond en/of gemaaid in uitvoeringsperiode 2 en 3. Indien dit niet mogelijk is vanwege bijvoorbeeld een verhoogde kans op wateroverlast, watertekort en/of afnemende waterkwaliteit worden deze werkzaamheden in periode 1 uitgevoerd.

In uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld bij voorziene of onvoorziene calamiteiten, wordt lokaal eerder dan de start van uitvoeringsperiode 1 of later dan het einde van uitvoeringsperiode 3 geschoond/gemaaid.

### Zorgvuldig handelen

Hoogheemraadschap van Delfland is zich bij de planning, voorbereiding en uitvoering van zijn werkzaamheden bewust van de in het beheergebied voorkomende planten en dieren die volgens de Wet natuurbescherming zijn beschermd. Om de uitvoering van deze wet voor de waterschappen te vergemakkelijken en op een zo goed mogelijke wijze rekening te houden met beschermde planten en dieren, werkt Delfland met de Gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen, onderdeel soortbescherming, bestendig beheer en onderhoud. In deze gedragscode zijn per type werkzaamheid (bijv. maaien van waterkeringen of baggeren en herprofilen van wateren) voorgeschreven werkwijzen beschreven. Op basis hiervan én in combinatie met de in het beheergebied aanwezige beschermde soorten en aandachtsoorten, zijn voor het maaien van waterkeringen, bermen, riet- en (kruidenrijke) graslanden, ruigten en ecologische zones per uitvoeringsperiode 'Algemene werkwijzen en voorzorgsmaatregelen' en 'Soort(groep)specifieke werkwijze en voorzorgsmaatregelen' opgesteld. Tevens zijn zogeheten 'Voorschriften algemene zorgplicht' beschreven. Deze geven invulling aan artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming en zijn - onafhankelijk van de uitvoeringsperiode - jaarrond van toepassing. Deze werkwijzen, voorzorgsmaatregelen en voorschriften zijn niet vrijblijvend, maar leidend bij de uitvoer van de werkzaamheden. Afwijken van de voorgeschreven werkwijzen, voorzorgsmaatregelen en voorschriften is uitsluitend mogelijk na overleg met een ecologisch deskundige.

## JAARROND VAN TOEPASSING

### Voorschriften algemene zorgplicht

1. Er wordt, indien beschikbaar, natuurvriendelijk materieel ingezet en/of sparende technieken toegepast. In principe worden geen of in ieder geval zo min mogelijk klepelmaaiers (al dan niet met zuigende werking) ingezet, tenzij dit vanuit verkeers- en waterveiligheidsoogpunt (bijv. maaien van zichthoeken langs verkeer of vaarwegen) en ontwikkeling biodiversiteit noodzakelijk is.
2. Vermijdbare schade aan dijktafsluitingen, bermen, graslanden, slootkanten, houtsingels, bosjes en solitaire bomen, bijvoorbeeld door insporing of beschadiging van de bast, wordt voorkomen. De maximaal toegestane insporing bedraagt 5 cm.
3. De rijsnelheid van machines worden zo afgestemd en materieel zo gebruikt dat dieren zo veel mogelijk kunnen wegvluchten.
4. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur van wegen, paden en sporen.
5. Werkzaamheden vinden in beginsel plaats in de daglichtperiode, opdat verstoring van de omgeving door verlichting wordt voorkomen. Bij nachtelijke verlichting van een werklocatie wordt uitstraling naar de omgeving tot een uur voor zonsopkomst en vanaf een uur na zonsondergang zo veel mogelijk voorkomen.
6. Er wordt één kant op gewerkt, zodat dieren kunnen wegvluchten. Dit geldt ook voor lijnvormige grazige elementen als waterkeringen en bermen, waarbij van de drukke wegzijde naar de rustig kant wordt gemaaid.
7. Bij vlakvormige (kruidenrijke) grasland- en/of ruigtepercelen wordt altijd van binnen naar buiten gemaaid, zodat dieren kunnen wegvluchten. Eveneens wordt zoveel mogelijk gewerkt met een wildredder die voorop het maaimaterieel is gemonteerd.
8. Plaatsen die vast of tijdelijk in gebruik zijn als belangrijke voortplantingslocatie en/of migratieroutes van niet-beschermd of vrijgestelde soorten blijven zoveel mogelijk gespaard. Hierbij valt onder andere te denken aan concentraties van waardplanten van vlinders.
9. In dekking aangetroffen kalveren van bijvoorbeeld ree blijven altijd gespaard door om deze plekken heen te werken. Wanneer dit onmogelijk is, worden zij buiten de werkstrook geplaatst door de dieren aan te vatten met een flinke bos gras. Directe aanraking, ook met handschoenen, moet worden voorkomen om te vermijden dat de dieren de mensengeur overnemen waarna het moederdier het dier afstoot.
10. Wet dieren  
De zorgplicht uit de Wet natuurbescherming houdt niet een gebod in om zieke, gewonde of anderszins hulpbehoevende dieren op te vangen en te verzorgen. De plicht om hulpbehoevende dieren zorg te verlenen valt onder de Wet dieren, geldend van 01-07-2021 t/m heden. De Wet dieren geeft regels die hoofdzakelijk gehouden dieren beschermen. Echter, onder deze wetgeving worden ook dieren beschermd die niet worden gehouden. Dit d.m.v. het verbod op dierenmishandeling en de plicht om hulpbehoevende dieren zorg te verlenen. Voor meer informatie over deze wetgeving en hoe te handelen bij hulpbehoevende dieren zie bijlage 6.
11. Locaties met krabbenscheer  
Op locaties met krabbenscheer wordt 50% van de aanwezige (krabbenscheer)vegetatie en waterbodem gespaard. Hierbij wordt minimaal 50% van de totale breedte van de watergang aan 1 zijde voor 100% vrijgemaakt van aanwezige vegetatie. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken niet mogelijk is, bv. bij problemen met de doorstroming wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

## **UITVOERINGSPERIODE 1**

15 mei – 15 juli

### **Jaarrond van toepassing**

Zie: Voorschriften algemene zorgplicht

### **Algemene werkwijze en voorzorgsmaatregelen**

1. In beginsel worden waterkeringen, bermen, riet- en (kruidenrijke) graslanden, ruigten en ecologische zones waar broedende vogels en/of andere beschermde soorten en/of aandachtsoorten voorkomen niet gemaaid in de periode 15 maart - 15 juli.
2. Bij het maaien van de genoemde objecten in uitvoeringsperiode 1 (15 mei – 15 juli), bijvoorbeeld omdat anders de civieltechnische kwaliteit van de waterkering en/of de verkeersveiligheid in het geding komen of het juist vanuit natuurontwikkelingsoogpunt wenselijk is om de vegetatie eerder dan 15 juli te maaien en af te voeren, blijft op deze gedeelten van de objecten ten minste de helft van de vegetatie gespaard. De overige delen worden indien nodig voldoende kort gehouden. Hierdoor zullen vogels, amfibieën, reptielen, vlinders en andere diersoorten zich vooral in het gespaarde deel vestigen in plaats van in de overige, kortere vegetatie ('habitatbenadering'). Maaisel wordt afgevoerd.
3. In situaties waar het niet mogelijk is om voldoende vegetatie te sparen in uitvoeringsperiode 1 (15 mei - 15 juli) kan er plaatselijk gekozen worden om waterkeringen en bermen in hun geheel permanent ongeschikt te maken of te houden voor broedende vogels, bijvoorbeeld door de vegetatie kort te houden. Voorwaarde is dat de vegetatie al aan het begin van het broedseizoen (circa 15 maart) ongeschikt is (gemaakt). Wegbermen die minder dan 2 m breed zijn worden ook gezien als 'ongeschikt voor broedende vogels'.
4. Als alternatief voor bovenstaande opties - bijvoorbeeld om inspectie van droogtegevoelige waterkeringen mogelijk te kunnen maken, in het kader van verkeersveiligheid of vanuit natuurontwikkelingsoogpunt - zal indien dit door een ecologisch deskundige zinvol c.q. noodzakelijk wordt geacht in uitvoeringsperiode 1 (15 mei – 15 juli) plaatselijk in ons beheergebied door middel van een inspectie (het zogeheten 'voorlopen') door een ecologisch deskundige van en/of in opdracht van Hoogheemraadschap van Delfland enige dagen voorafgaand aan het maaien vastgesteld worden of de objecten vrij zijn van broedende vogels en hun nesten. In gebruik zijnde nesten worden tijdens de inspectieronde op (digitale) kaart vastgelegd en in het veld gemarkeerd. Tijdens de maaiwerkzaamheden worden deze nestlocaties door de machinist ontzien door minimaal 5 meter rondom het nest niet maaien. De markering wordt direct na de werkzaamheden door de machinist verwijderd om vermijdbare predatie door kraaien of vossen te voorkomen. Toezichhouders van het waterschap controleren achteraf de genomen maatregelen. De (voorzorgs)maatregelen worden, met het oog op controle door handhavende instanties, goed gedocumenteerd en toegevoegd aan dit ecologisch werkprotocol.

## Soort(groep)specifieke maatregelen

### vogels

1. Het uitvoerend personeel van de aannemer dient te allen tijde te letten op alarmerende vogels en hun nesten; ook buiten de plaatsen waar op basis van een inspectie (het zogeheten 'voorlopen') door een ecologisch deskundige van en/of in opdracht van Hoogheemraadschap van Delfland in het veld nesten digitaal en of visueel zijn gemarkeerd en op (digitale) kaart staat aangegeven dat er in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn. Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord. Bij constatering van in gebruik zijnde nesten (ook die vooraf niet bekend waren vanuit de zogeheten 'voorloopronde') wordt door de machinist, voor zover ter plekke mogelijk in de breedte van de watergang, een beschermingszone van minimaal 5 meter rondom het nest gehanteerd waarbinnen geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Deze plekken worden in het veld digitaal en/of visueel gemarkeerd. De visuele markering wordt direct na de werkzaamheden door de aannemer verwijderd om vermijdbare predatie door bijvoorbeeld kraaien of vossen te voorkomen. De locaties van eventueel nieuw aangetroffen nesten (die nog niet op kaart stonden weergegeven) worden door het uitvoerend personeel in het logboek gemeld en wekelijks aan de toezichthouder aangeleverd. Deze nieuwe locaties worden vervolgens door de toezichthouder op een (digitale) kaart vastgelegd en gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties.

### **Uitvoering door opdrachtnemer**

Indien de onder punt 1 genoemde voorzorgsmaatregelen/ inventarisaties door- en of in opdracht van de opdrachtnemer worden uitgevoerd dan is bijlage 5 van toepassing.

2. Vogelnesten die niet (meer) in gebruik zijn, zijn niet (meer) beschermd, met uitzondering van zogeheten 'jaarrond beschermde vogelnesten' (zie bijlage 2; categorie 1 t/m 4). Nesten van soorten uit categorie 5 zijn alleen jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten schaars is en er dus weinig of geen alternatieven zijn om een nieuw nest te bouwen. Dit ter beoordeling door een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.
3. Op plaatsen waar het broeden van kwartelkoning wordt verwacht wordt het maaien uitgesteld tot na 15 augustus.

### waterspitsmuis en noordse woelmuis

1. In het leefgebied van waterspitsmuis en noordse woelmuis worden - op plaatsen met overgangen naar wateren - de werkzaamheden zo uitgevoerd dat de oevers van deze wateren niet worden beschadigd; de machinist blijft minimaal 1 meter van de oever verwijderd met zijn machine.
2. Er wordt minimaal 50% van de vegetatie gespaard. Maaisel wordt niet in de oevers en ruige vegetatie evenwijdig gelegen aan de watergang opgetast.

### rugstreeppad en concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën

1. Leefgebieden van rugstreeppad én landbiotopen van concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën zijn niet duidelijk te markeren. Op dergelijke plaatsen wordt met zeer veel zorg voorkomen dat de bodem wordt beschadigd. In deze gebieden wordt enkel met droog weer gemaaid, wordt in een strook van minimaal 5 meter van de perceelrand uitsluitend gemaaid met maaiapparatuur met een minimale aanzuigende werking. Bovendien wordt de maaihoogte aangepast (minimaal op 10 cm. hoogte).

### zandhagedis

1. Op plaatsen waar beschermde slangen en hagedissen voorkomen (in ons beheergebied uitsluitend zandhagedis) wordt uitsluitend gemaaid met aangepaste maaiapparatuur met een minimale aanzuigende werking.

#### beschermde insecten

1. In ons beheergebied komen uitsluitend grote vos, gevlekte witsnuitlibel en sierlijke witsnuitlibel als juridisch beschermde insecten voor. Met betrekking tot het maaien van waterkeringen, bermen, riet- en (kruidenrijke) graslanden en ecologische zones is een effect op deze soorten niet aan de orde.

#### beschermde planten

1. Groeiplaatsen van beschermde planten en/of aandachtsoorten worden in het veld door de aannemer gemarkeerd en door de machinist gespaard tijdens de maaiwerkzaamheden. Beschadiging van de bodem wordt vermeden.
2. Locaties met krabbenscheer  
Op locaties met krabbenscheer wordt 50% van de (krabbenscheer)vegetatie en waterbodem gespaard. Op de kant gedeponeerde krabbenscheerplanten worden zoveel mogelijk teruggeplaatst.
3. Bij constatering door de machinist van nieuwe groeiplaatsen van beschermde planten en/of aandachtsoorten (die dus vooraf nog niet bekend waren), wordt door hem gehandeld zoals bij punt 1 is beschreven. Deze nieuwe groeiplaats(en) worden gemeld aan de toezichthouder van het waterschap. Deze groeiplaatsen worden vervolgens op een (digitale) kaart vastgelegd en gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties.
4. Indien het vanuit primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is om deze groeiplaatsen van beschermde soorten en/of aandachtsoorten te sparen, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

#### **UITVOERINGSPERIODE 2**

15 juli – 15 september

#### **Jaarrond van toepassing**

Zie: Voorschriften algemene zorgplicht

#### **Algemene werkwijze en voorzorgsmaatregelen**

Niet van toepassing.

#### **Soort(groep)specifieke maatregelen**

##### vogels

1. In deze uitvoeringsperiode (globaal na afloop van het reguliere 'broedseizoen') wordt er geen inspectie (het zogeheten 'voorlopen') uitgevoerd naar in gebruik zijnde nesten in het beheergebied van het waterschap. Het uitvoerend personeel van de aannemer dient echter te allen tijde te letten op alarmerende vogels en hun nesten; ook buiten de plaatsen en uitvoeringsperiodes waar op basis van een inspectie (het zogeheten 'voorlopen') door een ecologisch deskundige van en/of in opdracht van Hoogheemraadschap van Delfland in het veld nesten digitaal en of visueel zijn gemarkeerd en op (digitale) kaart staat aangegeven dat er in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn. Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord. Bij constatering van in gebruik zijnde nesten (ook die vooraf niet bekend waren vanuit de zogeheten 'voorloopronde') wordt door de machinist, voor zover ter plekke mogelijk in de breedte van de watergang, een beschermingszone van minimaal 5 meter rondom het nest gehanteerd waarbinnen geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Deze plekken worden in het veld digitaal en/of visueel gemarkeerd. De visuele markering wordt direct na de werkzaamheden door de aannemer verwijderd om vermijdbare predatie door bijvoorbeeld kraaien of vossen te voorkomen.

De locaties van eventueel nieuw aangetroffen nesten (die nog niet op kaart stonden weergegeven) worden door het uitvoerend personeel in het logboek gemeld en wekelijks aan de toezichthouder aangeleverd. Deze nieuwe locaties worden vervolgens door de toezichthouder op een (digitale) kaart vastgelegd en gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties.

2. Vogelnesten die niet (meer) in gebruik zijn, zijn niet (meer) beschermd, met uitzondering van zogeheten 'jaarrond beschermde vogelnesten' (zie bijlage 2; categorie 1 t/m 4). Nesten van soorten uit categorie 5 zijn alleen jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten schaars is en er dus weinig of geen alternatieven zijn om een nieuw nest te bouwen. Dit ter beoordeling door een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.
3. Op plaatsen waar het broeden van kwartelkoning wordt verwacht wordt het maaien uitgesteld tot na 15 augustus.

#### waterspitsmuis en noordse woelmuis

1. In het leefgebied van waterspitsmuis en noordse woelmuis worden - op plaatsen met overgangen naar wateren - de werkzaamheden zo uitgevoerd dat de oevers van deze wateren niet worden beschadigd; de machinist blijft minimaal 1 meter van de oever verwijderd met zijn machine.
2. Er wordt minimaal 50% van de vegetatie gespaard. Maaisel wordt niet in de oevers en ruige vegetatie evenwijdig gelegen aan de watergang opgetast.

#### rugstreeppad en concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën

1. Leefgebieden van rugstreeppad én landbiotopen van concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën zijn niet duidelijk te markeren. Op dergelijke plaatsen wordt met zeer veel zorg voorkomen dat de bodem wordt beschadigd. In deze gebieden wordt enkel met droog weer gemaaid, wordt in een strook van minimaal 5 meter van de perceelrand uitsluitend gemaaid met maaiapparatuur met een minimale aanzuigende werking. Bovendien wordt de maaihoogte aangepast (minimaal op 10 cm. hoogte).

#### zandhagedis

1. Op plaatsen waar beschermde slangen en hagedissen voorkomen (in ons beheergebied uitsluitend zandhagedis) wordt uitsluitend gemaaid met aangepaste maaiapparatuur met een minimale aanzuigende werking.

#### beschermde insecten

1. In ons beheergebied komen uitsluitend grote vos, gevlekte witsnuitlibel en sierlijke witsnuitlibel als juridisch beschermde insecten voor. Met betrekking tot het maaien van waterkeringen, bermen, riet- en (kruidenrijke) graslanden en ecologische zones is een effect op deze soorten niet aan de orde.

#### beschermde planten

1. Groeiplaatsen van beschermde planten en/of aandachtsoorten worden in het veld door de aannemer gemarkeerd en door de machinist gespaard tijdens de maaiwerkzaamheden. Beschadiging van de bodem wordt vermeden.
2. Bij constatering door de machinist van nieuwe groeiplaatsen van beschermde planten en/of aandachtsoorten (die dus vooraf nog niet bekend waren), wordt door hem gehandeld zoals bij punt 1 is beschreven. Deze nieuwe groeiplaats(en) worden gemeld aan de toezichthouder van het waterschap. Deze groeiplaatsen worden vervolgens op een (digitale) kaart vastgelegd en gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties.
3. Indien het vanuit primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is om deze groeiplaatsen van beschermde soorten en/of aandachtsoorten te sparen, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

### **UITVOERINGSPERIODE 3**

15 september – 1 november

#### **Jaarrond van toepassing**

Zie: Voorschriften algemene zorgplicht

#### **Algemene werkwijze en voorzorgsmaatregelen**

Niet van toepassing.

#### **Soort(groep)specifieke maatregelen**

##### vogels

1. In deze uitvoeringsperiode (globaal na afloop van het reguliere 'broedseizoen') wordt er geen inspectie (het zogeheten 'voorlopen') uitgevoerd naar in gebruik zijnde nesten in het beheergebied van het waterschap. Het uitvoerend personeel van de aannemer dient echter te allen tijde te letten op alarmerende vogels en hun nesten; ook buiten de plaatsen en uitvoeringsperiodes waar op basis van een inspectie (het zogeheten 'voorlopen') door een ecologisch deskundige van en/of in opdracht van Hoogheemraadschap van Delfland in het veld nesten digitaal en of visueel zijn gemarkeerd en op (digitale) kaart staat aangegeven dat er in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn. Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord. Bij constatering van in gebruik zijnde nesten (ook die vooraf niet bekend waren vanuit de zogeheten 'voorlooprondes') wordt door de machinist, voor zover ter plekke mogelijk in de breedte van de watergang, een beschermingszone van minimaal 5 meter rondom het nest gehanteerd waarbinnen geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Deze plekken worden in het veld digitaal en/of visueel gemarkeerd. De visuele markering wordt direct na de werkzaamheden door de aannemer verwijderd om vermijdbare predatie door bijvoorbeeld kraaien of vossen te voorkomen.  
De locaties van eventueel nieuw aangetroffen nesten (die nog niet op kaart stonden weergegeven) worden door het uitvoerend personeel in het logboek gemeld en wekelijks aan de toezichthouder aangeleverd. Deze nieuwe locaties worden vervolgens door de toezichthouder op een (digitale) kaart vastgelegd en gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties
2. Vogelnesten die niet (meer) in gebruik zijn, zijn niet (meer) beschermd, met uitzondering van zogeheten 'jaarrond beschermde vogelnesten' (zie bijlage 2; categorie 1 t/m 4). Nesten van soorten uit categorie 5 zijn alleen jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten schaars is en er dus weinig of geen alternatieven zijn om een nieuw nest te bouwen. Dit ter beoordeling door een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

##### waterspitsmuis en noordse woelmuis

1. In het leefgebied van waterspitsmuis en noordse woelmuis worden - op plaatsen met overgangen naar wateren - de werkzaamheden zo uitgevoerd dat de oevers van deze wateren niet worden beschadigd; de machinist blijft minimaal 1 meter van de oever verwijderd met zijn machine.
2. Er wordt minimaal 50% van de vegetatie gespaard. Maaisel wordt niet in de oevers en ruige vegetatie evenwijdig gelegen aan de watergang opgetast.

##### rugstreeppad en concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën

1. Leefgebieden van rugstreeppad én landbiotopen van concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën zijn niet duidelijk te markeren. Op dergelijke plaatsen wordt met zeer veel zorg voorkomen dat de bodem wordt beschadigd. In deze gebieden wordt enkel met droog weer gemaaid, wordt in een strook van minimaal 5 meter van de perceelrand uitsluitend gemaaid met maaiapparatuur met een minimale aanzuigende werking. Bovendien wordt de maaihoogte aangepast (minimaal op 10 cm. hoogte).

zandhagedis

1. Op plaatsen waar beschermde slangen en hagedissen voorkomen (in ons beheergebied uitsluitend zandhagedis) wordt uitsluitend gemaaid met aangepaste maaiapparatuur met een minimale aanzuigende werking.

**OVERIGE PERIODES**

15 maart – 15 mei

In beginsel worden er in de periode 15 maart – 15 mei door Hoogheemraadschap van Delfland geen werkzaamheden uitgevoerd ten aanzien van het maaien van waterkeringen, bermen, riet- en (kruidenrijke) graslanden, ruigten en ecologische zones waar op basis van bestaande verspreidingsgegevens beschermde soorten (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) en/of aandachtsoorten aanwezig zijn of verwacht kunnen worden.

Uitsluitend in het kader van primaire waterschapstaken kan, met onderbouwing en vastgelegd in het logboek, afgeweken worden van het uitgangspunt om deze werkzaamheden buiten de periode 15 maart – 15 mei uit te voeren.

Indien bovenstaand beschreven werkzaamheden en activiteiten moeten worden uitgevoerd in de periode 15 maart – 15 mei, zijn alle **Voorschriften algemene zorgplicht, Algemene werkwijze en voorzorgsmaatregelen + Soort(groep)specifieke maatregelen** zoals beschreven bij **Periode 1** (15 maart – 15 juli) van toepassing.

1 november – 15 maart

In beginsel worden er in de periode 1 november – 15 maart door Hoogheemraadschap van Delfland geen werkzaamheden uitgevoerd ten aanzien van het maaien van waterkeringen, bermen, (kruidenrijke) riet- en graslanden, ruigten en ecologische zones waar op basis van bestaande verspreidingsgegevens beschermde soorten (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) en/of aandachtsoorten aanwezig zijn of verwacht kunnen worden.

Uitsluitend in het kader van primaire waterschapstaken kan, met onderbouwing en vastgelegd in het logboek, afgeweken worden van het uitgangspunt om deze werkzaamheden buiten de periode 1 november – 15 maart uit te voeren.

Indien bovenstaand beschreven werkzaamheden en activiteiten moeten worden uitgevoerd in de periode 1 november – 15 maart, zijn alle **Voorschriften algemene zorgplicht + Soort(groep)specifieke maatregelen** zoals beschreven bij **Periode 3** (15 september – 1 november) van toepassing.

## BIJLAGE 1

### Lijst met beschermde soorten

In het kader van de Wet natuurbescherming zijn de volgende soorten beschermd:

#### **VOGELRICHTLIJN** (Europees beschermd)

##### **Vogels**

Alle in Nederland van  
nature voorkomende  
vogelsoorten

#### **HABITATRICHTLIJN** (Europees beschermd)

##### **Zoogdieren**

Bever  
Hamster  
Hazelmuis  
Lynx  
Noordse woelmuis  
Otter  
Wilde kat  
Wolf

Bechteins vleermuis  
Bosvleermuis  
Brandts vleermuis  
Franjestaart  
Gewone baardvleermuis  
Gewone dwergvleermuis  
Gewone grootoorvleermuis  
Grijze grootoorvleermuis  
Grote hoefijzerneus  
Grote rosse vleermuis  
Ingekorven vleermuis  
Kleine dwergvleermuis  
Kleine hoefijzerneus  
Laatvlieger  
Meervleermuis  
Mopsvleermuis  
Noordse vleermuis  
Rosse vleermuis  
Ruige dwergvleermuis  
Tweekleurige vleermuis  
Vale vleermuis  
Watervleermuis

Bruinvis  
Bultrug  
Dwerpotvis  
Dwergvinvis  
Gestreepte dolfin  
Gewone spitsdolfijn  
Gewone vinvis  
Griend  
Grijze dolfin  
Hille (Butskop)  
Kleine zwaardwalvis  
Narwal  
Noordse vinvis  
Orca  
Potvis  
Spitsdolfijn van Gray  
Tuimelaar

Witflankdolfijn  
Witsnuitdolfijn  
Witte dolfin

##### **Amfibieën**

Boomkikker  
Geelbuikvuurpad  
Heikikker  
Kamsalamander  
Knoflookpad  
Poelkikker  
Rugstreeppad  
Vroedmeesterpad

##### **Reptielen**

Gladde slang  
Muurhagedis  
Zandhagedis

Dikkopschildpad  
Kemps' zeeschildpad  
Lederschildpad  
Soepschildpad

##### **Vissen**

Houting  
Steur

##### **Insecten**

Apollovlinder  
Boszandoog  
Donker  
pimpernelblauwtje  
Grote vuurvlinder  
Pimpernelblauwtje  
Teunisbloempijlstaart  
Tijmblauwtje  
Zilverstreephooibeestje

Bronslibel  
Gaffellibel  
Gevlekte witsnuitlibel  
Groene glazenmaker  
Noordse winterjuffer  
Oostelijke witsnuitlibel  
Rivierrombout  
Sierlijke witsnuitlibel

Brede geelrand-  
waterroofkever  
Gestreepte  
waterroofkever

Heldenbok  
Juchtleerkever  
Vermiljoenkever

##### **Weekdieren**

Bataafse stroommossel  
Platte schijfhoren

##### **Mossen**

Geel schorpioenmos  
Tonhaarmuts

##### **Planten**

Drijvende  
waterweegbree  
Groenknolorchis  
Kleine vlotvaren  
Kruipend moerasscherm  
Liggende raket  
Zomerschroeforchis

## **OVERIGE SOORTEN** (Nationaal beschermd)

### **Zoogdieren**

Aardmuis  
Boommarter  
Bosmuis  
Bunzing  
Damhert  
Das  
Dwergmuis  
Dwerspitsmuis  
Edelhert  
Eekhoorn  
Egel  
Eikelmuis  
Gewone bosspitsmuis  
Gewone zeehond  
Grote bosmuis  
Grijze zeehond  
Haas  
Hermelijn  
Huisspitsmuis  
Konijn  
Molmuis  
Ondergrondse  
woelmuis  
Ree  
Rosse woelmuis  
Steenmarter  
Tweekleurige  
bosspitsmuis  
Veldmuis  
Veldspitsmuis  
Vos  
Waterspitsmuis  
Wezel  
Wild Zwijn  
Woelrat

### **Amfibieën**

Alpenwatersalamander  
Bruine kikker  
Gewone pad  
Kleine  
watersalamander  
Meerkikker  
Middelste groene  
kikker  
Vinpootsalamander  
Vuursalamander

### **Reptielen**

Adder  
Hazelworm  
Levendbarende hagedis  
Ringslang

### **Vissen**

Beekdonderpad  
Beekprik  
Elrits  
Gestippelde alver  
Grote modderkruiper  
Kwabaal

### **Ongewervelden**

Europese rivierkreeft

### **Dagvlinders**

Aardbeivlinder  
Bosparelmoervlinder  
Bruin dikkopje  
Bruine eikenpage  
Donker pimperlblauwtje  
Duinparelmoervlinder  
Gentiaanblauwtje  
Grote parelmoervlinder  
Grote vos  
Grote vuurvlinder  
Grote weerschijnvlinder  
Iepenpage  
Kleine heivlinder  
Kleine ijsvogelvlinder  
Kommavvlinder  
Pimperlblauwtje  
Sleedoorpage  
Spiegeldikkopje  
Veenbesblauwtje  
Veenbesparelmoervlinder  
Veenhooibeestje  
Veldparelmoervlinder  
Zilveren maan

### **Libellen**

Beekroombout  
Bosbeekjuffer  
Donkere waterjuffer  
Gevlekte glanslibel  
Gewone bronlibel  
Hoogveenglanslibel  
Kempense heidelibel  
Speerwaterjuffer

### **Kevers**

Vliegend hert

### **Planten**

Akkerboterbloem  
Akkerdoornzaad  
Akkerogentroost  
Beklierde ogentroost  
Berggamander  
Bergnachtsorchis  
Blaasvaren  
Blauw guichelheil  
Bokkenorchis  
Bosboterbloem  
Bosdravik  
Brave hendrik  
Brede wolfsmelk  
Breed wollegras  
Bruinrode wespenorchis  
Dennenorchis  
Dreps  
Echte gamander  
Fanjegentiaan  
Geelgroene  
wespenorchis  
Geplooid  
vrouwenmantel  
Getande veldsla  
Gevlekt zonneroosje  
Glad biggenkruid  
Gladde zegge  
Groene nachtorchis  
Groensteel  
Groot spiegelklokje  
Grote bosaardbei  
Grote leeuwenklaus  
Honingorchis  
Kalkboterbloem  
Kalketrip  
Karthuizeranjer  
Karwijselie  
Kleine ereprijs  
Kleine schorseneer  
Kleine wolfsmelk  
Kluwenklokje  
Knollathyrus  
Knolspirea  
Korensla  
Kranskarwij  
Kruiptijm  
Lange zonedauw  
Liggende ereprijs  
Moerasgamander

Muurbloem  
Naakte lathyrus  
Naaldenkervel  
Pijscheefkelk  
Roggelelie  
Rood peperboompje  
Rozenkransje  
Ruw parelzaad  
Scherpkruid  
Schubvaren  
Schubzegge  
Smalle raai  
Spits havikskruid  
Steenbraam  
Stijve wolfsmelk  
Stofzaad  
Tengere distel  
Tengere veldmuur  
Trosgamander  
Veenbloembies  
Vliegenorchis  
Vroege ereprijs  
Wilde averuit  
Wilde ridderspoor  
Wilde weit  
Wolfskers  
Zandwolfsmelk  
Zinkviooltje  
Zweedse kornoelje

## BIJLAGE 2

### Jaarrond beschermde vogelnesten (categorie 1 t/m 4 en categorie 5)

Op de volgende categorieën nesten zijn de verbodsbepalingen van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming ook buiten het broedseizoen van toepassing:

1. nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: de steenuil);
2. nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: roek, gierzwaluw en huismus);
3. nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: ooievaar, kerkuil en slechtvalk);
4. nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn (zelf) een nest te bouwen (voorbeelden: boomvalk, buizerd en ransuil).
5. nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen als de broedplaats verloren is gegaan (voorbeelden: oeverzwaluw, kokmeeuw) zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

De bescherming betreft niet alleen de nestplaatsen zelf, maar ook de functionaliteit ervan. Leefgebied en foerageergebied dat noodzakelijk is voor de functionaliteit van de nestplaats is daardoor ook beschermd. De bescherming geldt niet als kan worden aangetoond dat het nest al gedurende een aantal jaren niet meer in gebruik is.

De hiernavolgende lijst is bedoeld als een indicatieve lijst. Deze kan worden gebruikt als hulpmiddel bij het bepalen of een ontheffing nodig is of dat maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels te behouden. De functionaliteit kan bijvoorbeeld worden gewaarborgd door het nemen van mitigerende maatregelen. Als een jaarrond beschermd nest is aangetroffen en deze door een ingreep zal verdwijnen, is minimaal een omgevingscheck nodig. Deze houdt in dat door een ecologisch deskundige moet worden vastgesteld of er voldoende gelegenheid voor de betreffende soort is om zelfstandig in de omgeving een vervangend nest te vinden of te bouwen. Indien dit niet voorhanden is, dan dient, voor zover mogelijk, alternatieve nestgelegenheid te worden aangeboden. Indien dat niet mogelijk is, dient ontheffing te worden aangevraagd. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker van de gedragscode om gemotiveerd en gedocumenteerd te bepalen onder welke categorieën een voorkomende vogelsoort valt. De soorten die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen, vallen in de lijst onder categorie 5.

| Soort                 | Categorie | Nestplek                                                                                                                                         |
|-----------------------|-----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| steenuil              | 1         | Natuurlijke boomholtes (vooral knotwilgen en oude (hoogstam) fruitbomen); rustige hoekjes of nissen van gebouwen of schuren; speciale nestkasten |
| gierzwaluw            | 2         | Onder dakgoot; achter regenpijp of dakkapel; onder dakpan; gat in muur; neststenen                                                               |
| huismus               | 2         | Onder dakpannen; gaten en kieren van gebouwen; mussenkasten                                                                                      |
| roek                  | 2         | Toppen van hoge bomen                                                                                                                            |
| grote gele kwikstaart | 3         | Vlakbij stromend water in nis in muur; onder brug; bij boomwortels in oevers; speciale nestkasten                                                |
| kerkuil               | 3         | Nestkasten; heel incidenteel in boomholten                                                                                                       |
| oehoe                 | 3         | Richels van in steengroeves; soms oud nest van roofvogel; incidenteel op grond                                                                   |
| ooievaar              | 3         | Hoge plekken (telefoonpalen, bomen, schoorstenen, kerktorens, hoogspanningsmasten of door mens gemaakte palen met houten platform)               |
| slechtvalk            | 3         | Richels; nis; nestkast; hoogspanningsmasten; gebruikt vaak oud kraaiennest; zelden op grond                                                      |
| boomvalk              | 4         | Hoog in bomen, ook in solitaire bomen, populierensingels, hoogspanningsmasten, stadsparken; gebruikt oud kraaien- of eksternest                  |
| buizerd               | 4         | Kruin van hoge bomen; soms lager in struiken en lage bomen; gebruikt ook oude kraaiennest als basis; zeer zelden op de grond                     |
| havik                 | 4         | Hoog in boomkroon                                                                                                                                |
| ransuil               | 4         | Oude kraaien- of eksternesten; incidenteel op grond                                                                                              |
| sperwer               | 4         | Dicht tegen stam in dicht bos; soms in struiken en lage bomen                                                                                    |
| wespendief            | 4         | Kruin van hoge bomen                                                                                                                             |
| zwarte wouw           | 4         | Kruin van hoge bomen, vaak dicht bij water                                                                                                       |

| Soort                 | Categorie | Nestplek                                                                                                               |
|-----------------------|-----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Blauwe reiger         | 5         | In (hoge) bomen; veelal in kolonies. Plekken waar rovers moeilijk bij komen zoals eilandjes in vijver of plas          |
| Boerenzwaluw          | 5         | Randen/richels in stallen; onder bruggetjes; aan sluizen                                                               |
| Bonte vliegenvanger   | 5         | Nestkasten; boomholten                                                                                                 |
| Boomklever            | 5         | Oude spechtennesten                                                                                                    |
| Boomkruiper           | 5         | Tussen losse stukken schors of nauwe boomholtes; nestkasten                                                            |
| Bosuil                | 5         | Boomholtes; nestkasten; ruimtes in gebouwen; incidenteel op grond of in eksternest                                     |
| Brilduiker            | 5         | Boomholtes                                                                                                             |
| Draaihals             | 5         | Nestholten van andere spechten; nestkasten                                                                             |
| Eidereend             | 5         | Grond                                                                                                                  |
| Ekster                | 5         | Vork van tak van hoge boom                                                                                             |
| Gekraagde roodstaart  | 5         | Grote holen, nissen en nestkasten, meestal slechts op enkele meters boven grond, soms ook in grond                     |
| Glanskop              | 5         | Nestholtes in rottend hout; zeer af ten toe in nestkast                                                                |
| Grauwe vliegenvanger  | 5         | Scheuren, spleten of grote holes in bomen; in klimop tegen stam; tegen schuttingen en gebouwen                         |
| Groene specht         | 5         | Zelf uitgehakte nestholtes in (oude) loofbomen                                                                         |
| Grote bonte specht    | 5         | Zelf uitgehakte nestholtes in (zachthout) bomen                                                                        |
| Hop                   | 5         | Boomholtes; muren; steenhopen; houten bouwsels                                                                         |
| Huiszwaluw            | 5         | Tegen gevel van gebouwen, onder dakoverstekken, kunstmatige huiszwaluwtilen aan gebouwen                               |
| IJsvogel              | 5         | Nesttunnels in zandige of lemige steile oevers, tussen wortels van (omgevalen) bomen; kunstmatige ijsvogelwand         |
| Kleine bonte specht   | 5         | Tak van dode loofboom of dood deel van levende loofboom                                                                |
| Kleine vliegenvanger  | 5         | Boomholtes                                                                                                             |
| Koolmees              | 5         | Boomholtes; soms in rotsen en muren; in enkele gevallen nesten van andere vogels of heel dicht struikgewas; nestkasten |
| Kortsnavelboomkruiper | 5         | Scheuren en spleten in bomen; achter loszittende bast; weinig in boomholten                                            |
| Oeverzwaluw           | 5         | Zelf gegraven gangen in steile wanden (natuurlijke oevers, afgravingen en zanddepots); kunstmatige oeverzwaluwwand     |
| Pimpelmees            | 5         | Boomholtes; nestkasten                                                                                                 |
| Raaf                  | 5         | Kruinen van bomen                                                                                                      |
| Ruigpootuil           | 5         | Boomholtes                                                                                                             |
| Spreeuw               | 5         | Boomholtes; nestkasten; gaten en kieren van gebouwen                                                                   |
| Tapuit                | 5         | Konijnenholen                                                                                                          |
| Torenvalk             | 5         | Oude kraaiennesten; nestkasten; nissen in gebouwen                                                                     |
| Zeearend              | 5         | Kruinen van bomen; grond                                                                                               |
| Zwarte kraai          | 5         | Hoog in boom                                                                                                           |
| Zwarte mees           | 5         | Boomholtes; nestkasten; muizengangen in grond                                                                          |
| Zwarte roodstaart     | 5         | Holtes in muren; andere plekken in gebouwen                                                                            |
| Zwarte specht         | 5         | Zelf uitgehakt nestholtes in (dikke) loofbomen                                                                         |

## BIJLAGE 3

### Lijst met aandachtsoorten Hoogheemraadschap van Delfland (voormalige Ff-wet tabelsoorten)

|                     |                    |                          |
|---------------------|--------------------|--------------------------|
| Bijenorchis         | Krabbenscheer      | Slanke sleutelbloem      |
| Brede orchis        | Kruisbladgentiaan  | Stengelloze sleutelbloem |
| Gevlekte orchis     | Moeraswespenorchis | Tongvaren                |
| Grote keverorchis   | Prachtklokje       | Vleeskleurige orchis     |
| Gulden sleutelbloem | Rapunzelklokje     | Waterdrieblad            |
| Harlekijn           | Rietorchis         | Wilde kievitsbloem       |
| Hondskruid          | Ronde zonnedaauw   | Zomerklokje              |
| Knikkende vogelmelk | Ruig klokje        | Zwartsteel               |
| Koningsvaren        | Slanke gentiaan    |                          |

## BIJLAGE 4

### Definitie ecologisch deskundige

Onder een ecologisch deskundige verstaan we een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of te begeleiden, die aantoonbaar zowel een opleiding als kennis en ervaring heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Een deskundige:

- heeft een afgeronde hbo-of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; of
- heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren;

Daarnaast heeft de deskundige praktijkervaring opgedaan, doordat hij/zij:

- werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en werkzaam is of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.

Indien aan bovenstaande is voldaan, kan ook een waterschapsmedewerker als 'ecologisch deskundige' optreden.

## Bijlage 5

Werkwijze uitvoering inspectie, voorzorgsmaatregelen, inventarisatie (voorlopen) door de opdrachtnemer

Om er voor te zorgen dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden in voldoende mate rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van broedende vogels en of jaarrond beschermde vogelnesten (zie bijlage 2) worden de onderhoudstrajecten tijdens de broedperiode door een ecologisch deskundige in opdracht van de opdrachtnemer geïnterviewd. Deze inventarisatie vindt maximaal 1 week (7 dagen) voorafgaand aan de start van de werkzaamheden plaats

### A: Werkafspraken ecologisch deskundige

De opdrachtgever levert digitaal en/of analoog, aan de opdrachtnemer, voor aanvang van het werk m.b.t. de te onderhouden onderhoudstrajecten een verspreidingskaart met beschermde soorten (zie bijlage 1), jaarrond beschermde vogelnesten (zie bijlage 2) en/of aandachtsoorten (zie bijlage 3).

De ecologisch deskundige (zie definitie ecologisch deskundige bijlage 4) inventariseert in opdracht van de opdrachtnemer enkele dagen, (maximaal 7) voorafgaand aan de werkzaamheden de aangegeven onderhoudstrajecten op de aanwezigheid van broedende vogels "baltsen, nestbouw, broeden en verzorgen van opgroeiende jongen". Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en jaarrond beschermde vogelnesten (categorie 1 t/m 4 en categorie 5) worden vervolgens door de ecologisch deskundige met een markeerstok (bamboestok van 2 meter met rode bovenkant) gemarkeerd.

Van de gemarkeerde locatie wordt via de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) door de ecologisch deskundige in de NDFF-App een melding met foto geplaatst. Tevens wordt gelijk in de NPFF-App de waargenomen activiteit aangegeven (broedend, nest indicierend etc.). Vervolgens geeft de ecologisch deskundige per mail, aan zowel de opdrachtgever van Delfland (contactpersoon Technisch Specialist OBW) als aan de opdrachtnemer aan dat:

- de inventarisatie binnen onderhoudstraject (locatie en trajectnummer) heeft plaatsgevonden;
- of er wel of geen broedende vogels en of jaar rond beschermde nesten zijn aangetroffen;
- welke type onderhoudswerkzaamheden er binnen het desbetreffende onderhoudstraject kunnen plaatsvinden met in achtneming van al dan niet noodzakelijke (voorzorgs) maatregelen;
- per welke datum de overgeslagen werkzaamheden naar verwachting (na afronding van het broedproces) alsnog uitgevoerd kunnen worden.

Aan de hand van deze melding wordt vervolgens door de opdrachtnemer de informatie uit de NDFF geëxporteerd naar een kaart, de zogenoemde de verspreidingskaart.

Vervolgens wordt bovengenoemde actuele verspreidingskaart samen met de door Delfland aangeleverde verspreidingskaart met beschermde soorten (zie bijlage 1), jaarrond beschermde vogelnesten (bijlage 2) en of aandachtsoorten (zie bijlage 3), door de opdrachtnemer, voor de uitvoering van de werkzaamheden digitale en of analoog aan de desbetreffende uitvoerende aannemer aangeleverd en met Delfland per mail gedeeld.

De machinisten of andere uitvoerenden kunnen in het veld middels deze analoge of digitale kaarten en de markeerstok zien waar broedende vogels en of jaarrond beschermde vogelnesten en overige beschermde- en aandachtsoorten zijn aangetroffen.

Op plaatsen waar broedende vogels c.q. in gebruik zijnde nesten geconstateerd zijn, wordt rondom deze nesten circa 5 meter van de vegetatie door de machinist gespaard door hier niet te maaien. Ook de aanwezige overige beschermde soorten- en of aandachtsoorten worden tijdens de werkgang gespaard. Indien geen gebruik gemaakt wordt van een digitale markering, maar van een visuele markering in het veld, wordt deze markering direct na de werkzaamheden door de aannemer verwijderd om vermijdbare predatie door kraaien of vossen te voorkomen.

### Toezicht en schriftelijke vastlegging

Toezichthouders van het waterschap controleren achteraf de genomen maatregelen. De (voorzorgs) maatregelen worden, met het oog op controle door handhavende instanties, door zowel de opdrachtnemer als de toezichthouder schriftelijk in het Logboek vastgelegd en gedocumenteerd.

**Uitvoering van de opdracht**

- De ecologisch deskundige (Opdrachtnemer) voldoet aan de definitie Ecologisch deskundige (zie bijlage 4), accepteert de opdracht en aanvaardt daarmee de volle verantwoordelijkheid voor het op juiste wijze uitvoeren van de onder **A** genoemde werkzaamheden.
- De ecologisch deskundige (Opdrachtnemer) deelt zijn werkzaamheden na goedkeuring van de opdrachtgever zelfstandig in. Wel vindt, voor- en na de uitvoering van de opdracht afstemming met Opdrachtgever plaats. Indien noodzakelijk voor de werkzaamheden richt Opdrachtnemer zich naar de arbeidstijden bij Opdrachtgever.
- De ecologisch deskundige (Opdrachtnemer) is bij het uitvoeren van de overeengekomen werkzaamheden geheel zelfstandig. Hij/zij verricht de overeengekomen werkzaamheden naar eigen inzicht en zonder toezicht of leiding van Opdrachtgever. Opdrachtgever kan wel aanwijzingen en instructies geven omtrent het resultaat van de opdracht.

## BIJLAGE 6

### Wet dieren

De Wet dieren geeft regels die hoofdzakelijk gehouden dieren beschermen. Echter, onder deze wetgeving worden ook dieren beschermd die niet worden gehouden. Dit d.m.v. het verbod op dierenmishandeling en de plicht om hulpbehoevende dieren zorg te verlenen. Relevante onderdelen uit deze wetgeving zijn o.a.:

#### Artikel 1.3 Intrinsieke waarde

**1** De intrinsieke waarde van het dier wordt erkend.

**2** Onder erkenning van de intrinsieke waarde als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan erkenning van de eigen waarde van dieren, zijnde wezens met gevoel. Bij het stellen van regels bij of krachtens deze wet, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.

**3** Voor de toepassing van het tweede lid wordt tot de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven in elk geval gerekend dat dieren zijn gevrijwaard van:

- a.** dorst, honger en onjuiste voeding;
- b.** fysiek en fysiologisch ongerief;
- c.** pijn, verwonding en ziektes;
- d.** angst en chronische stress;
- e.** beperking van hun natuurlijk gedrag; voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

#### Artikel 2.1. Dierenmishandeling

**1** Het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.

**6** Een ieder verleent een hulpbehoevend dier de nodige zorg.

#### Artikel 2.2. Houden van dieren

**1** Het is verboden dieren te houden die niet behoren tot door Onze Minister aangewezen diersoorten of diercategorieën.

**8** Het is houders van dieren verboden aan deze dieren de nodige verzorging te onthouden.

Voor meer informatie over de Wet dieren zie: [wetten.nl](http://wetten.nl) - Regeling - Wet dieren - BWBR0030250 ([overheid.nl](http://overheid.nl))

### Wat te doen bij hulpbehoevende dieren

Indien er tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dieren gewond raken of als er hulpbehoevende dieren in het werkveld worden aangetroffen dan kunt u het volgende doen.

Breng het gewonde dier zelf naar b.v. naar Wildopvang Delft e.o. Linnaeuspad 5 2616 LT Delft

Telefoon: 015 – 215 78 38 of bel dan de dierenambulance. De telefoonnummers van ambulances uit onze regio zijn:

- Dierenambulance Haaglanden (Delft) 015-2121000
- Dierenambulance Wassenaar en Leidschendam-Voorburg (24 uur bereikbaar) (Wassenaar, Leidschendam-Voorburg) 070-5117772
- Dierenambulance De Wijs Westland (De Lier, Naaldwijk, 's-Gravenzande, Monster, Poeldijk, Honselersdijk, Maasdijk, Wateringen) 0900-4035009
- Dierenambulance Den Haag (Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer) 070 – 328 28 28

- Dierenambulance Zuid-Holland-Zuid (Rotterdam, Bergschenhoek, Berkel en Rodenrijs, Bleiswijk, Lansingerland, Den Hoorn, Hellevoetsluis, Hoek van Holland, Krimpen aan den IJssel, Maasdijk, Maasland, Maassluis, Maasvlakte, Midden Delfland, Schiedam, Schipluiden) 0900-1120000
- Dierenambulance Maasstad 010-477 7975
- Lukt het je zelf om een dier naar Wildopvang te brengen? Dat is heel fijn! Dan hoeft het namelijk niet te wachten op een dierenambulance en is het zo min mogelijk in nog meer vreemde handen. Heb je een dier dat gewond, ziek of verweesd is? Dan hier wat tips:
- Plaats het dier in een veilig vervoersmiddel (een kattenbench, een kartonnen doos, etc.). Zorg voor voldoende ventilatie maar niet te grote gaten waar het dier uit kan ontsnappen.
- Geef het dier GEEN water, voeding of iets anders. Dit levert het dier extra stress op.
- Kom zo snel mogelijk naar ons om het dier te brengen.
- Zit het dier op een onhandige of onveilige plek? Eigen veiligheid gaat voor alles! Neem het dier ook niet los in de auto mee.
- Egels of vleermuizen voorzichtig oppakken (in een handdoekje of met dikke tuin-handschoenen bijvoorbeeld) ivm steek- of bijtgevaar.

Voor meer informatie zie ook: <https://www.wildopvangdelft.nl/dier-gevonden/>